

RAAP-NOTITIE 4667

Plangebied De Peer en Klinkerstraat in 's-Heerenberg

Gemeente Montferland
Archeologische begeleiding rioolwerkzaamheden

4000 voor Chr.

3750 voor Chr.

2200 voor Chr.

700 voor Chr.

150 na Chr.

320 na Chr.

250 na Chr.

1650 na Chr.

Archeologisch Adviesbureau

Colofon

Opdrachtgever: gemeente Montferland

Titel: Plangebied De Peer en Klinkerstraat in 's-Heerenberg, gemeente Montferland;
archeologische begeleiding rioolwerkzaamheden

Status: eindversie

Datum: 4 december 2013

Auteur: *drs. M. Schabbink*

Projectcode: MOPK

Bestandsnaam: NO4667_MOPK

Projectleider: drs. M. Schabbink

Projectmedewerkers: drs. R. den Boer & H. Ringenier

ARCHIS-vondstmeldingsnummer: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummer: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 57017

Bewaarplaats documentatie: niet van toepassing

Autorisatie: drs. H.B.G. Scholte Lubberink

Bevoegd gezag: gemeente Montferland

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2013

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Montferland heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 4 en 7 juni 2013 een archeologische begeleiding uitgevoerd ten behoeve van rioolwerkzaamheden in 's-Heerenberg in de gemeente Montferland. Het plangebied betrof de Klinkerstraat en de kruising Emmeriksweg/Klinkerstraat nabij café de Peer.

Het plangebied is onderzocht door middel van een inspectie van de graafwerkzaamheden op het voorkomen van archeologische vondsten en grondsporen. Bij de inspecties zijn echter geen vondsten of grondsporen aangetroffen. Wel is op twee locaties het bodemprofiel gedocumenteerd.

Op basis van het uitgevoerde onderzoek stelt RAAP Archeologisch Advies dat er geen sprake is van een behoudenswaardige vindplaats en dat bij de bestaande planvorming geen waardevolle archeologische resten verstoord zullen worden. Er gelden zodoende geen restricties ten aanzien van de verdere planvorming.

1 Inleiding

1.1 Administratieve gegevens

locatie: plangebied De Peer en Klinkerstraat

plaats: 's-Heerenberg

gemeente: Montferland

provincie: Gelderland

toponiem: Achter de kom

oppervlakte plangebied: 700 m²

kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000: 40H

centrumcoördinaten (X/Y): 214.173/432.048

bevoegde overheid: gemeente Montferland

datum veldonderzoek: 04/07-06-2013

ARCHIS-onderzoeksmelding: 57017

1.2 Aanleiding

In het plangebied zijn bodemingrepen gepland die mogelijk bedreigend zijn voor eventuele archeologische resten. In het kader van de Archeologische Monumenten Zorg is volgens het door de bevoegde overheid goedgekeurde PvE (Jager, 2012) een archeologische begeleiding van de graafwerkzaamheden uitgevoerd.

1.3 Randvoorwaarden

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 3.2), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), geldt in de praktijk als richtlijn. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

2 Voorgaand onderzoek

In 2011 is voor een aangrenzend plangebied, Emmerikseweg 2, een bureau- en inventariserend veldonderzoek met boringen uitgevoerd (Kremer & Nillesen, 2011). Op basis van de bevindingen van het vooronderzoek werd voor dat plangebied geen aanvullend onderzoek aanbevolen. Het bevoegd gezag (gemeente Montferland) heeft echter toch gemeend dat enige vorm van archeologisch onderzoek wenselijk was. Gezien de resultaten van recent archeologisch onderzoek op het Stadsplein en Marktstraat 10 was duidelijk dat het bodemarchief van 's-Heerenberg zeer grote potentie had (Schabbink, 2013). Ondanks de ligging van plangebied De Peer/Klinkerstraat direct buiten de middeleeuwse stad heeft de gemeente besloten dat de graafwerkzaamheden archeologisch begeleid moesten worden, te meer omdat het plangebied gelegen was nabij de Oudste Poortstraat, één van de twee toegangswegen naar de middeleeuwse stad.

3 Doel en methodiek van het onderzoek

3.1 Doel

Het doel van de archeologische begeleiding was te voorkomen dat bij de herinrichting ongezien belangrijke archeologische en geschiedkundige informatie verloren zou gaan. In het Programma van Eisen (Jager, 2012) zijn hiervoor specifieke onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Zijn er bij de uitvoering van de grondwerkzaamheden ten behoeve van de herinrichting nog archeologische sporen en vondsten aan het licht gebracht? Zo ja, waar bestaan die uit?
 - 1a. Wat is de aard en datering (periodisering) daarvan?
 - 1b. Wat is de verspreiding daarvan?
 - 1c. Wat is de diepteligging en geologische context daarvan?
 - 1d. Wat is de gaafheid en conservering daarvan?
2. Welke materiaalcategorieën zijn aanwezig, wat is de vondstdichtheid en hoe is de conserveringstoestand?
3. Kunnen er structuren worden onderscheiden, en zo waar bestaan die dan uit en welke functie kan hieraan worden toegekend?
4. Kunnen er specifieke activiteitenzones worden onderscheiden? Zo ja, waaruit bestaan die dan?
5. Hoe kunnen de archeologische resten globaal worden gedateerd?
6. Zijn er vondsten gedaan die nieuw licht werpen op de geschiedenis van (de directe omgeving van) 's-Heerenberg? Zo ja, waar blijkt dit dan uit?
7. Wat is de natuurlijke bodemgesteldheid en in welke mate is het onderzoeksgebied verstoord?

Het onderzoek moet tevens leiden tot aanbevelingen over de behoudenswaardigheid van de archeologische component van het onderzoeksgebied en aangrenzende omgeving en eventueel te nemen vervolgstappen ten aanzien van eventueel behoud of nader onderzoek.

3.2 Methodiek

De waarnemingen zijn verricht op twee plaatsen in het tracé van de rioolsleuf, te weten hoek Emmerikseweg/Oudste Poortstraat en Emmerikseweg/Plantsoensingel Zuid (figuur 2). Op deze locaties werden diepere aansluitputten gegraven. De archeologische waarneming bestond uit het opschaven en fotograferen van een profiel. Er werd geconstateerd dat bij het graven van de put, de bodem tot in de C-horizont verstoord was. In de verstoringslagen is wat recent baksteenpuin aangetroffen (niet verzameld). Het vlak is met een GPS ingemeten. Het profiel is in beide putten gefotografeerd, beschreven en getekend, schaal 1:20. Grondsporen zijn niet waargenomen en vondsten zijn niet gedaan.

Omdat op beide locaties kon worden vastgesteld dat sprake was van verstoringen als gevolg van vervanging van het oude riool is besloten de verdere werkzaamheden niet archeologisch te begeleiden.

Omdat ook bij de graafwerkzaamheden in de Klinkerstraat was vastgesteld dat de bodem verstoord was, zijn in dit traject geen verdere waarnemingen gedaan. Wel hebben leden van de Heemkundekring Bergh dagelijks toegezien op de graafwerkzaamheden in de Klinkerstraat. Met name dhr. F. Nakken heeft daartoe een bijdrage en foto's geleverd. In dit deel van het tracé is een vergelijkbare bodemopbouw vastgesteld en archeologische sporen en vondsten zijn niet aangetroffen.

4 Resultaten

4.1 Bodem

Het plangebied ligt volgens de geomorfologische kaart in bebouwd gebied en is daarom niet gekarteerd. Op grond van de aangrenzende kaartenheden kan worden afgeleid dat het plangebied in een terrasvlakte ligt die plaatselijk is vervlakt door overstromingsmateriaal. De terrasvlakte dateert uit het Laat Glaciaal en bestaat uit oude Rijnafzettingen van de Formatie van Kreftenheye. De terrasvlakte is bedekt met holocene komklei van de Rijn. Het plangebied ligt op de overgang van een hoger gelegen terrasvlakte naar een lager gelegen terrasvlakte. Op grond van de aangrenzende kaartenheden van de bodemkaart kan worden afgeleid dat in het plangebied polder-vaaggronden in zwak siltige jonge (holocene) rivierklei voorkomen (Kremer & Nillesen, 2011).

Uit beide profielen, die slechts 30 m uit elkaar liggen, blijkt eenzelfde bodemopbouw. Onder het maaiveld op 15,2 m +NAP bevindt zich een pakket geroerde en verstoorde grond van ruim 1 m dikte. Daaronder bevindt zich een restant van een bruingrijs, enigszins verrommeld ophogingspakket (figuur 3). Dit pakket rust op zijn beurt op een gelaagd pakket van ca. 0,25 m dat bestaat uit blauwgrijze kleilagen. Dit pakket kan geïnterpreteerd worden als overstromingsafzettingen van de Rijn. Een dergelijk pakket is ook bij het archeologisch onderzoek aan de Marktstraat gedocumenteerd (Schabbink, 2013).

Het overstromingspakket rust tenslotte op 13 m +NAP op een pakket zandige afzettingen. Dit matig fijne tot grove zand in nauwelijks te onderscheiden dunne lagen, is afkomstig van de kronkelwaard van waarschijnlijk een beek. Langs de huidige Plantsoensingel Zuid liep nog in 1832 een waterloop die uitmondde in het stadsgrachtenstelsel (figuur 4). Op de kadastrale minuut staat deze waterloop aangegeven als Achter de kom en betreft het restant van een kleine beek.

4.2 De vindplaats

In principe is geen sprake van een vindplaats. Zoals uit de kadastrale minuut van 1832 blijkt loopt het riooltracé door het tuinen- en akkercomplex ten westen van de historische stadskern (figuur 4). Omdat sprake was van vervanging van het oude riool zijn eventuele archeologische fenomenen als bijvoorbeeld oudere fasen van de weg of een duiker tussen de voormalige beek (Achter de kom) en het middeleeuwse grachtenstelsel niet aangetroffen. Vanwege de vervanging van het oude riool geldt eigenlijk dat het gehele riooltracé verstoord was. Alleen bij de grotere aansluitpunten kon (het onderste deel van) het bodemarchief gedocumenteerd worden.

De resultaten van het onderzoek tonen aan dat bij de bestaande planvorming geen waardevolle archeologische resten verstoord zullen worden. Er gelden zodoende geen restricties ten aanzien van de verdere planvorming.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

Omdat archeologische resten niet zijn aangetroffen, kunnen alle in hoofdstuk 3 genoemde onderzoeksvragen negatief beantwoord worden met uitzondering van de laatste onderzoeksvraag.

Wat is de natuurlijke bodemgesteldheid en in welke mate is het onderzoeksgebied verstoord?

Vanwege de vervanging van het oude riool geldt eigenlijk dat het gehele riooltracé verstoord was. Alleen bij de grotere aansluitpunten kon (het onderste deel van) het bodemarchief gedocumenteerd worden. Vastgesteld werd dat sprake was van een overstromingsdek van de Rijn, dat rust op zandige afzettingen van een (oude) beek.

5.2 Aanbevelingen

De resultaten van het onderzoek tonen aan dat bij de bestaande planvorming geen waardevolle archeologische resten verstoord zullen worden. Er gelden zodoende geen restricties ten aanzien van de verdere planvorming.

Literatuur

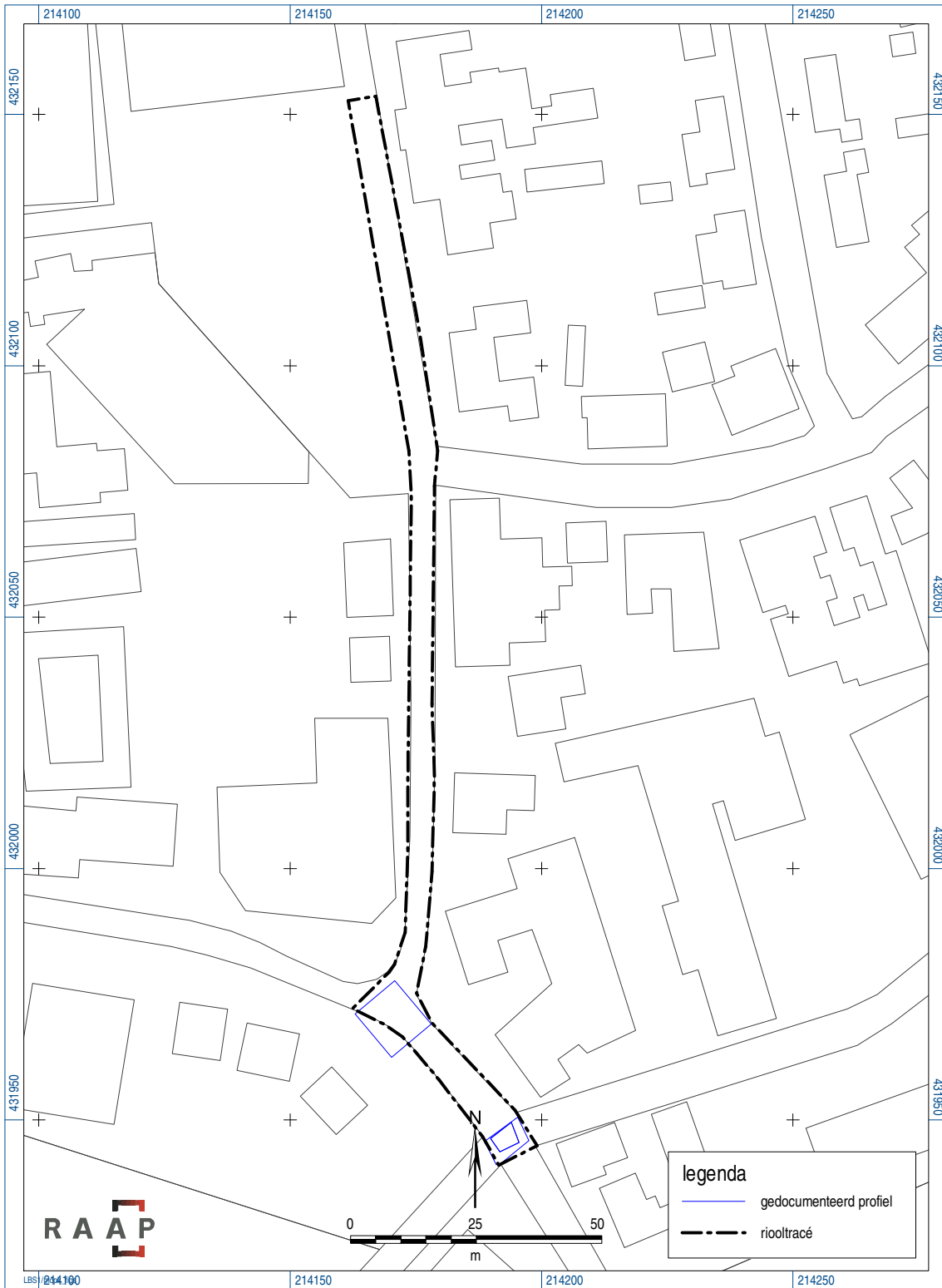
- Jager, S.W.**, 2012, Programma van Eisen proefsleuvenonderzoek visualisering stadsmuur en grachtenstelsel 's-Heerenberg en archeologische begeleiding herinrichtingswerkzaamheden binnenstad 's-Heerenberg, gemeente Montferland. *RAAP-PvE* 1069. Weesp.
- Kremer, H. & R. Nillesen**, 2011. Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek, karterend booronderzoek, Emmerikseweg 2 te 's-Heerenberg. *Synthegra Rapport* S110064. Doetinchem.
- Schabbink, M.**, 2013. Die Stat van den Berge; archeologisch onderzoek te 's-Heerenberg, gemeente Montferland. *RAAP-Rapport* 2764. Weesp.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

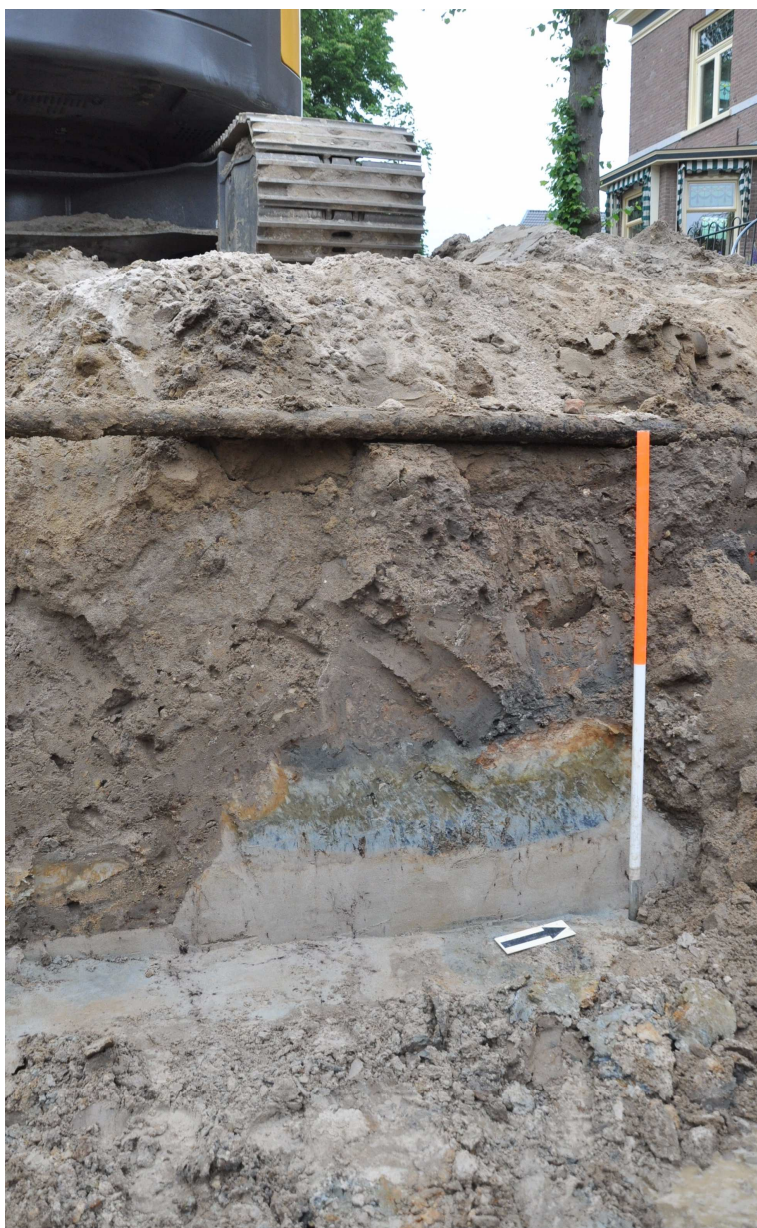
- Figuur 1.** De ligging van het plangebied (rood omlijnd); inzet: ligging in Nederland (ster).
- Figuur 2.** Overzicht van het riooltracé en locaties gedocumenteerde profielen.
- Figuur 3.** Opname onderste deel bodemarchief, ter hoogte van kruising Emmerikseweg/Plantsoensingel Zuid.
- Figuur 4.** Uitsnede kadastrale minuut met ligging profielopnames en de waterloop achter de kom.

Figuur 1. De ligging van het plangebied (rood omlind); inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Overzicht van het riooltracé en locaties gedocumenteerde profielen.

Figuur 3. Opname onderste deel bodemarchief, ter hoogte van kruising Emmerikseweg/Plantsoensingel Zuid.

Figuur 4. Uitsnede kadastrale minuut met ligging profielopnames en de waterloop achter de kom.